

Een aanzienlijke groep kinderen groeit op zonder hun vader of moeder, omdat hij of zij in de gevangenis zit. Volgens het *European Committee for Children of Imprisoned Parents* (Eurochips) zijn kinderen van gedetineerde ouders dubbel slachtoffer: de kinderen worden niet alleen gescheiden van hun vader of moeder, maar worden ook gestigmatiseerd door de samenleving.

Kinderen van gedetineerde vaders blijven meestal thuis bij de moeder, maar vaak onder moeilijke (financiële) omstandigheden. Kinderen van gedetineerde vrouwen verblijven zoveel mogelijk bij hun vader of bij andere familieleden. Onder de gedetineerde vrouwen bevinden zich veel alleenstaande vrouwen.

Kinderen voor wie geen opvang voorhanden is, komen onder de hoede van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, dat zorgt voor een plaatsing in een pleeggezin of een tehuis. Alleen jonge kinderen kunnen met hun moeder in de gevangenis verblijven.

Ondanks het feit dat een jong kind in de gevangenis verblijft, is hij of zij geen gevangene en blijft het onder de verantwoordelijkheid en het ouderlijk gezag van de ouders. Zij moeten beroep kunnen doen op alle dienstverlening met betrekking tot ondersteuning in ouderschap, preventieve gezinsondersteuning, jeugdhulpverlening, gezondheidsdiensten e.d.

Wat betreft het verblijf van kleine kinderen met de moeder in de gevangenis is het belangrijk te wijzen op het belang van goede verblijfsomstandigheden voor de kinderen. Theoretisch gezien kunnen er in 4 Vlaamse gevangenissen jonge kinderen verblijven, nl.: Brugge, Hasselt, Gent en Antwerpen, hoewel enkel 2 van die gevangenissen uitgerust zijn met een moeder-kind afdeling: het Penitentiair Centrum Brugge heeft 10 plaatsen, de gevangenis van Hasselt heeft er 2. Men probeert er zoveel als mogelijk een thuissituatie na te bootsen. Aandachtspunten m.b.t. deze groep kinderen zijn de link met de buitenwereld zoveel mogelijk te bewerkstelligen en de vaders beter te betrekken.

Wat zegt het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind (IVRK)?

Ten eerste is er art. 2 dat de overheid verplicht erover te waken dat kinderen niet gediscrimineerd worden vanwege het feit dat hun vader of moeder in de gevangenis zit.

Daarnaast moeten rechters die ouders veroordelen bij het bepalen van de straf rekening houden met het belang van het betrokken kind. Dit leiden we af uit het art. 3: bij beslissingen die het kind raken dient het belang van het kind de eerste overweging te vormen. Daarbij hebben kinderen het recht om in zaken die hen aangaan, gehoord te worden, in overeenkomst met hun leeftijd en rijpheid (art. 12).

Volgens art. 9 dienen overheden er verder voor te zorgen dat kinderen niet tegen hun wil gescheiden worden van hun ouders. Als dit toch gebeurt, moeten de rechten van het kind gerespecteerd worden door het persoonlijke en directe contact tussen het kind en de ouder(s) in stand te houden.

Maar daarnaast moeten we zeker ook wijzen op art. 5 over de plicht van de staat tot respect voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouders en de ruimere familie om het kind leiding te geven overeenkomstig zijn

groeïende capaciteiten en het art.18 dat het principe erkent dat beide ouders gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van de kinderen én dat de staat hen bij deze taak dient te ondersteunen.

Het recht op eerbiediging van het familie- en gezinsleven (art. 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, EVRM) vormt voor gedetineerde ouders de basis voor het recht op contact met hun kind. In België is het omgangsrecht een bestanddeel van het ouderlijk gezag dat eenzijdig aan de ouders toekomt. Het recht van de ouder om contact te hebben met zijn/haar kind houdt in principe in dat de ouder de omgang tegen de wil van het kind kan afdwingen.

Omgekeerd geldt dit niet. Ondanks het feit dat art. 9 van het IVRK uitdrukkelijk bepaalt dat een kind het recht heeft om op regelmatige basis persoonlijk contact te hebben met de ouder(s), geeft het Belgisch recht kinderen zelf geen omgangsrecht met de ouders. Juridisch gezien kan het kind dus geen recht op omgang met de ouder afdwingen.

Over hoeveel kinderen gaat het?

Voor de Franse gemeenschap bestaan er cijfers vanuit de organisatie 'Relais Enfants-Parents'. Deze organisatie is actief in 9 penitentiaire instellingen in Wallonië en Brussel en bereikte zo in 2010 1770 kinderen¹. Voor Vlaanderen is er enkel informatie te vinden via het registratiesysteem van de Centra Algemeen Welzijnswerk. Dit beschikbare cijfermateriaal is echter niet volledig omdat in de contacten met de gedetineerden het aantal kinderen niet altijd geregistreerd wordt, niet alle gedetineerden contact hebben met een CAW-medewerker, enz. Men heeft dus nog steeds geen idee over hoeveel kinderen het precies gaat. Hierbij moeten we wijzen op het belang van een **goed gecoördineerde dataverzameling**, ook vanuit het perspectief van kinderen.

Over het algemeen is het nodig de mogelijkheden te verbeteren voor de kinderen om hun ouders te **bezoeken** en voor de gedetineerde ouders om hun kinderen te zien.

Internationaal- en Europese normen bepalen dat bezoeken moeten plaatsvinden in een omgeving die het mogelijk maakt voor gedetineerden hun familie en andere relaties te onderhouden en ontwikkelen². Dit is in sommige Belgische gevangenissen allesbehalve het geval en er zijn zelfs grote verschillen tussen de gevangenissen m.b.t. tot de mogelijkheden tot ouder-kind-contact, het onthaal van de kinderen, de omstandigheden van het bezoek. Centrale **richtlijnen voor de gevangenissen** zijn aangewezen omtrent kindvriendelijke bezoeken, extra bezoekmogelijkheden voor kinderen, kindvriendelijke ruimte en infrastructuur, aandacht voor feestmomenten... Een ander aandachtspunt is de **bereikbaarheid van de gevangenis** of penitentiaire inrichting met het openbaar vervoer. Bij de plaatsing van gedetineerde ouders moet er meer rekening worden gehouden met de woonplaats of verblijfplaats van de kinderen.

Het is verder van belang dat zowel de kinderen als de gedetineerde ouders worden **voorbereid** op een ontmoeting. Voor kinderen zijn er al een aantal hulpmiddelen ontwikkeld (bv. boekjes). Ook de gedetineerde ouder moet goed worden voorbereid op een gesprek met hun kinderen. Zo kunnen ze bv. worden begeleid bij de vraagstelling of er bepaalde onderwerpen zijn die ze willen aansnijden en niet weten hoe? Hierbij moeten we wijzen op het **belang van steunfiguren**, zowel voor de gedetineerde ouder als voor het kind. Netwerken

¹ Relais Enfants-Parents (2011), Rapports d'activités 2010, p. 26

² *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*, Verenigde Naties, 1957 (amended (1977) en *Recommendation No. R (2006) 2 of the Committee of Ministers to Member States on the European Prison Rules*, Raad van Europa

moeten zoveel als mogelijk worden ingeschakeld. Er moet worden gezocht naar de diensten die al aanwezig zijn in de leefwereld van de kinderen. De informatiedoorstroming over deze netwerken en diensten is nog een zoektocht die beter moet worden georganiseerd.

Daarnaast moeten we wijzen op het feit dat **kinderen geen recht op omgang met de gedetineerde ouder kunnen afdwingen**. Dit probleem stelt zich in het bijzonder wanneer de andere ouder onwillig is om het kind naar de gevangenis te brengen en geen andere personen (bv. grootouders) kunnen meewerken aan het verplaatsen van het kind. We vinden het aangewezen dat Justitieel Welzijnswerk of de bezoekeruimtes bijkomende personeelsmiddelen zouden krijgen of de mogelijkheid krijgen om vrijwilligers te ondersteunen die deze kinderen in contact brengen met de gedetineerde ouder.

We willen ook wijzen op een belangrijk **hiat in het Strategisch plan van de Vlaamse Gemeenschap over hulp- en dienstverlening aan gedetineerden**. Hierin moet de pijler ouder-kind veel beter worden uitgewerkt.

De Kinderrechtencoalitie vraagt meer aandacht voor kinderen met gedetineerde ouders. Specifiek voor Vlaanderen vragen we meer cijfermateriaal over deze doelgroep, zodat gepaste acties kunnen ondernomen worden. Verder is het nodig dat ook kinderen hun omgangsrecht met hun ouder(s) kunnen afdwingen.